

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ЦІННІСНИХ ОРІЄНТАЦІЙ СУЧАСНИХ ЮНАКІВ ТА ДІВЧАТ

Н. О. Олейник

Херсонський державний університет, Narmina88@gmail.com

Морально-духовний розвиток особистості є одним із складаних поетапних процесів, що обумовлюється як внутрішніми факторами, так і зовнішніми. Ціннісні орієнтації сучасної молоді зазнають серйозних перетворень, оскільки суспільно-політичні зміни у світі та країні, зокрема, мають колосальний вплив на особистість кожної людини, тим паче, на молоде покоління.

Слід зазначити, що саме у кризові періоди суспільства виникають нові інтереси та цінності, що у цілому обумовлюють розвиток особистості. Ціннісні орієнтації відносяться до найважливіших компонентів структури особистості, за ступенем сформованості яких можна говорити про рівень розвитку особистості.

Сучасна молодь живе в умовах швидкого технологічного прогресу, коли необхідно не втрачати «темп», виявляти підвищену швидкість в адаптації до різноманітних змін та нових умов життя. Це вдається реалізувати саме завдяки унікальним ціннісним орієнтаціям, які сформовані з урахуванням специфіки сучасного суспільства.

У науковій статті Н. Дмитрук, присвяченій вивченню матеріалізму та постматеріалізму у поглядах сучасної молоді наводяться результати емпіричних досліджень ціннісних орієнтацій за 2015, 2016 та 2017 роки: «за результатами трьох досліджень цінностей сучасної молоді України, проведених у 2015, 2016 та 2017 роках, у ціннісних пріоритетах молодих українців спостерігається комбінування постматеріалістичних цінностей, орієнтованих на самореалізацію і соціальний престиж, та матеріальних цінностей з орієнтацією на прагматичність. За даними 2017 року, українська молодь визначила як рівнозначні для свого ціннісного профілю такі судження, як(а) «знайти час для вивчення чогось для себе та вдосконалення своїх здібностей» /середній бал –

4,0/ та(b) «докласти максимально зусиль, щоб інші захоплювалися твоїми досягненнями» / середній бал – 4,0/, і(с) «бути заможною людиною» / середній бал – 3,0 /, побудувавши над цими найбільш важливими для себе життєвими перспективами «парасольку», яка проголошує свободу реалізації своїх починань,– (d) «демонструвати власну думку відмінну від інших людей, бути власником своїх ідей» / середній бал –4,1/» (Дмитрук Н.) [3, с. 64].

Схожі результати наводяться у статті В. Баранівського, де зазначається, що українська молодь у своїй більшості виявляє зосередженість саме на матеріальні цінності. Але пропри це, відмічаються і підвищений інтерес до духовних цінностей (Баранівський В. Ф) [2, с. 64].

Отже, проблема ціннісних орієнтацій є актуальною темою дослідження, оскільки саме система цінностей особистості зумовлює її подальше життя, зокрема і сталість самого суспільства.

Мета статті полягає у визначенні психологічних особливостей у ієрархії цінностей сучасних юнаків та дівчат. Емпіричну вибірку склали студенти, віком від 19 до 23 років. Загальна кількість досліджуваних 60 осіб, з них 33 дівчини та 27 юнаків.

За допомогою методики «Ціннісні орієнтації» (М. Рокича) вивчено ціннісно-мотиваційну сферу юнаків та дівчат. Результати дослідження зображені у таблиці 1 (термінальні цінності) та у таблиці 2 (інструментальні цінності).

Значимими цінностями серед термінальних цінностей для вибірки хлопців є: активне діяльне життя – повнота та емоційна насиченість життя; життєва мудрість; фізичне і психічне здоров'я; розвиток – робота над собою, самовдосконалення; впевненість у собі, а для жіночої – характерні життєва мудрість, фізичне і психічне здоров'я, цікава робота, краса природи і мистецтва, суспільне визнання.

Ієрархія термінальних цінностей у юнаків та дівчат

Цінності	Вибірка юнаків	Вибірка дівчат
Здоров'я	6,9	6,54
Життєва мудрість	7,7	7,69
Краса природи і мистецтва	13,8	7,85
Суспільне визнання	11,1	7,92
Цікава робота	9,4	8,08
Власний розвиток і робота над собою	6,3	8,85
Активне діяльне життя	7,6	9,08
Впевненість у собі	6,6	10,85

Тобто, ієрархія термінальних цінностей досліджуваних полягає в тому, що для дівчат на першому місці серед усіх запропонованих цінностей стоїть здоров'я (3 місце у хлопців), у той час, як у хлопців – власний розвиток і робота над собою (8 місце у дівчат), на другому місці у дівчат – життєва мудрість, а у хлопців впевненість у собі (15 місце для дівчат), що цікаво, не менш важливим для дівчат є краса природи і мистецтва, коли хлопці не надали цьому пункту взагалі жодної уваги, на четвертій сходинці дівчата надали перевагу суспільному визнанню (15 місце у хлопців), а хлопці – активному діяльному життю (10 місце у дівчат), на п'ятій сходинці для дівчат важливою є цікава робота (у хлопців – 12 місце), а у чоловічої половини опитуваних 5 місце займає життєва мудрість.

Для перевірки значимості цінностей був застосований t-критерій Стьюдента для незалежних вимірів. За отриманими даними встановлено різницю у значимості цінності краси природи та мистецтва для досліджуваних ($t_{\text{емп}} (3,4) > t_{\text{кр}} (2,83)$, при $p \leq 0,01$); для дівчат краса природи та мистецтва являється більш значимою, ніж для юнаків.

У списку інструментальних цінностей (таблиця 2), при підрахунку середнього значення за вибірками юнаків та дівчат, встановлено, що дівчата виокремили для себе пункти 1,3,4,5,14 відповідно це – життєрадісність, високі

вимоги до життя, дисциплінованість, терпимість і акуратність. Для хлопців найважливішими стали твердження під номерами 1,2,4,5,8 відповідно вони означають – акуратність, вихованість, життєрадісність, дисциплінованість і освіченість.

Таблиця 2

Ієрархія інструментальних цінностей у юнаків та дівчат

Цінності	Вибірка юнаків	Вибірка дівчат
Життєрадісність	8,8	7,92
Акуратність	4,5	8,62
Високі вимоги до життя	10	8,31
Дисциплінованість	8,5	8,38
Терпимість	12,3	8,46
Вихованість	4,1	9,77
Освіченість	7,5	10,08

Згідно з цим можна відзначити, що інструментальні цінності досліджуваних мають вагомі відмінності: для дівчат на першому місці серед усіх запропонованих цінностей стоїть життєрадісність, у той час, як у хлопців – вихованість (11 місце у дівчат), на другому місці у дівчат – високі вимоги до життя (13 місце у хлопців), а у хлопців – акуратність, на третьому місці у дівчат – дисциплінованість, у хлопців – освіченість (13 місце у дівчат) на четвертій сходинці дівчата надали перевагу терпимості до поглядів і думок інших (16 місце у хлопців), а хлопці – дисциплінованості, на п'ятій сходинці для дівчат важливою є акуратність, а у чоловічої половини опитуваних 5 місце займає життєрадісність.

За t-критерієм Стьюдента встановлено лише різницю у значимості цінності «вихованість» ($t_{\text{емп}} (3,1) > t_{\text{кр}} (2,83)$, при $p \leq 0,01$), а отже для юнаків вихованість являється важливою особливістю в будь-якій ситуації в житті, а для дівчат є не головною.

Узагальнюючи отримані результати можемо відзначити, що життєві сфери досліджуваних юнаків та дівчат мають свої особливості. Як для юнаків, так і для дівчат, важливими термінальними цінностями є здоров'я, життєва мудрість,

активне діяльне життя, а цінності – творчість, щастя інших, продуктивне життя, щасливе сімейне життя є другорядними для них на даний момент життя.

Для реалізації своєї мети, як цінності справи, юнаки віддають перевагу вихованості, акуратності, освіченості, дисциплінованості, життєрадісності, перед такими цінностями як, ефективність в справах та високі запити.

У дівчат на перших місцях розташовані такі цінності як життєрадісність, високі вимоги до життя, дисциплінованість, терпимість, акуратність, а найменш значимими, як і для юнаків, є чуттєвість, раціоналізм, сміливість у відстоюванні своєї думки та погляду. Тобто, юнаки та дівчата, як ми бачимо з отриманих результатів, мають більш фемінні риси характеру для досягнення більш соціально бажаної поведінки.

Література:

1. Банах Л. С. Ціннісна сфера життєдіяльності сучасної молоді в умовах розвитку інформаційного суспільства. *Гуманітарний вісник ЗДІА*. Випуск 31. С. 19-31.
2. Баранівський В. Ф. Ціннісні орієнтації студентської молоді та їх роль в консолідації українського суспільства. *Науковий вісник. Серія «Філософія»*. Харків: ХНПУ, 2014. Вип. 43. С. 39-52.
3. Дмитрук Н. Між матеріалізмом і постматеріалізмом: ціннісні орієнтації сучасної української молоді. *Вісник АПСВТ*, 2017, № 3. С. 57-67.